

Nr 5.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 2 januari 1953 dagtecknad proposition, nr 36, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn.

Härigenom förordnas, *dels* att 6 § 2 mom. lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn skall upphöra att gälla, *dels ock* — med upphävande av lagens 6 § 3 mom. och 8 § i dessa lagrumms lydelse från och med den 1 januari 1954 enligt lag den 6 juni 1952 (nr 399) — att 1 och 5 §§, 6 § 3 mom. samt 7 och 8 §§ samma lag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Till uppehälle — — — — — särskilt barnbidrag.

Särskilt barnbidrag utgår, där ej annat följer av vad nedan sägs, med 600 kronor för barn och år.

5 §.

Särskilt barnbidrag — — — — — av föräldrarna.

Bidraget utgör 420 kronor för år.
Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess uppe-

Har barnet inkomst, som ej härrör från dess eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för dess uppehälle och uppfostran, skall särskilt

(Gällande lydelse:)

hälle och uppfostran, skall dock särskilt barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst skall jämväl räknas underhållsbidrag samt bidragsförskott, vartill barnet må vara berättigat enligt bidragsförskottslagen.

(Föreslagen lydelse:)

barnbidrag antingen ej utgå eller ock nedsättas efter vad som finnes skäligt. Såsom inkomst skall jämväl räknas underhållsbidrag samt bidragsförskott, vartill barnet må vara berättigat enligt bidragsförskottslagen.

6 §.

3 m o m. I fall som avses i 1 mom. första stycket 1 samt 3—5 minskas barnbidraget med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 1 800 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 3 200 kronor. Är modern gift och sammanlever hon med sin man, minskas barnbidraget med 25 procent av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 2 200 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 4 600 kronor.

Motsvarande minskning äger rum i fall som avses i 1 mom. första stycket 2, därvid hänsyn tages, om föräldrarna sammanleva, till deras sammanlagda årsinkomst samt, om de ej sammanleva, till årsinkomsten för den av dem hos vilken barnet stadigvarande vistas eller, därest denne är gift och sammanlever med sin make, till makarnas sammanlagda årsinkomst. Vistas i fall, då föräldrarna ej sammanleva, barnet icke stadigvarande hos någon av dem, skall minskningen av barnbidraget ske med hänsyn till inkomsten för den av föräldrarna, som har eller senast haft vårdnaden om barnet, eller, där-

3 m o m. För barn som avses i 1 mom. skall enligt vad nedan sägs särskilt barnbidrag minskas med hänsyn till försörjarens årsinkomst. Såsom försörjare anses i fråga om barn varom sägs i 1 mom. första stycket 1 och 3—5 barnets moder samt i fall som angives i samma stycke 2 dess fader eller, därest barnet stadigvarande vistas hos modern, denna eller, om barnet ej stadigvarande vistas hos någon av föräldrarna, den av dem som har eller senast haft vårdnaden om barnet.

Om försörjaren åtnjuter folkpension eller uppbär hustrutillägg eller skulle ägt erhålla sådan förmån, därest ej hans årsinkomst utestutit honom från rätten därtill, skall vad i lagen om folkpensionering är stadgat rörande minskning av folkpension på grund av den pensionsberättigades årsinkomst gälla även i fråga om minskning av särskilt barnbidrag; dock skall hänsyn tagas till årsinkomsten endast i vad den överstiger belopp, vid vilket den pensionsförmån bortfaller, vartill försörjaren eljest skulle varit berättigad. Vad nu sagts skall äga motsvarande tillämpning i fråga om bidrag

(Gällande lydelse:)

est denne är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst.

(Föreslagen lydelse:)

enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

I annat fall än som avses i föregående stycke minskas särskilt barnbidrag med en tredjedel av försörjarens årsinkomst i vad den överstiger 2 400 kronor och med ytterligare en tredjedel i vad den överstiger 3 300 kronor. Är försörjaren gift och sammanlever med sin make, minskas barnbidraget med en tredjedel av makarnas sammanlagda årsinkomst i vad den överstiger 3 000 kronor och med ytterligare en tredjedel i vad den överstiger 4 200 kronor.

Finnas, då — — — — — varje barn.

Är den, — — — — — sådant bidrag.

7 §.

För barn, — — — — — sådant bidrag.

I fråga — — — — — mellan makarna.

För annat — — — — — mannen avlidit.

I fall som avses i tredje stycket 2 och 3 skall vid tillämpning av bestämmelserna i 6 § 3 mom. *minskning av barnbidrag ske med hänsyn till adoptantens årsinkomst eller, om adoptanten är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda årsinkomst.*

I fall som avses i tredje stycket 2 och 3 skall vid tillämpning av bestämmelserna i 6 § 3 mom. *adoptanten anses såsom barnets försörjare.*

Där ej — — — — — pensionen söktes.

8 §.

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som *angivas i 14 § 1 och 2 mom. lagen om folkpensionering.* Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad

Inkomst som jämlikt 6 § 3 mom. eller 7 § fjärde stycket skall läggas till grund för beräkandet av barnbidrag uppskattas i enlighet med de grunder som *i lagen om folkpensionering angivas angående beräkning av den pensionsberättigades årsinkomst; dock skall i fall som avses i*

(Gällande lydelse:)

enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

(Föreslagen lydelse:)

6 § 3 mom. tredje stycket hänsyn icke tagas till försörjarens makes inkomst då makarna ej sammanleva. Såsom inkomst skall icke räknas bidrag, vartill änka må vara berättigad enligt lagen om bidrag till änkor och änklingar med barn.

Årsinkomst avrundas — — — — — tiotal kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1953.

Pensionsstyrelsen har att, utan särskild ansökan därom, omräkna vid lagens ikraftträdande utgående barnbidrag i enlighet med bestämmelserna i denna lag. Sådant bidrag må ej i något fall minskas till följd av att 6 § 3 mom. samt 7 och 8 §§ erhållit ändrad lydelse enligt vad i denna lag sägs; och skall vid minskning av särskilt barnbidrag med hänsyn till försörjarens årsinkomst bortses från särskilt bostadstillägg till folkpension.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1, bilaga 7, under punkt 95 föreslagit riksdagen att till Särskilda barnbidrag till änkors och invaliders barn m. m. för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 14 500 000 kronor.

I anledning av propositionen nr 36 ha inom riksdagen väckts två motioner, nämligen inom första kammaren nr 359 av herr *Wahlund m. fl.* och inom andra kammaren nr 439 av herrar *Carlsson* i Bakeröd och *Larsson* i Hedenäset. Motionerna äro likalydande.

Vad motionärerna hemställt återgives i det följande under särskild rubrik.

Propositionen nr 36 och de i anledning av densamma väckta motionerna ha hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Ovannämnda

punkt i statsverkspropositionen har hänvisats till behandling av statsutskottet. Efter överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet ha propositionen nr 36, motionerna och ovannämnda punkt i statsverkspropositionen hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, vilka anförts till stöd för de genom propositionerna framlagda förslagen, ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna åberopat till stöd för sin hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionerna och motionerna.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen föreslås att särskilt barnbidrag enligt 1947 års lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn fr. o. m. den 1 juli 1953 generellt för alla de kategorier av barn, som omfattas av lagen, fastställas till högst 600 kronor om året. Vidare föreslås att lagens regler rörande inkomstprövning av bidragen närmare än f. n. samordnas med folkpensioneringslagens motsvarande regler.

Gällande bestämmelser.

Bestämmelserna om de särskilda barnbidragen återfinnes i lagen den 26 juli 1947 om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn (nr 530; ändr. 399/1952). De enligt denna lag bidragsberättigade barnen kan indelas i två huvudgrupper. Den ena gruppen omfattar dels barn vars föräldrar avlidit och dels barn vars fader eller moder avlidit, därest vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare och barnet ej stadigvarande bor tillsammans med den efterlevande av föräldrarna. För dessa barn utgår — bortsett från 1952 års dyrtidstillägg — barnbidraget med högst 420 kronor om året (5 §). Den andra gruppen avser följande barnkategorier: 1) barn vars fader avlidit; 2) barn vars fader åtnjuter folkpension; 3) barn vars moder åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt lagen om folkpensionering, under förutsättning att föräldrarna ej sammanlever och att modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet; 4) barn vars moder är gift med annan än barnets fader, då styvfadern åtnjuter folkpension samt modern har vårdnaden om eller stadigvarande bor tillsammans med barnet; samt 5) barn utom äktenskap, beträffande vilket faderskapet ej fastställts och som fyllt tre år. För dessa fem kategorier utgör, om likaledes bortses från det år 1952 beslutade dyrtidstillägget, det särskilda barnbidragets maximibelopp 250 kronor per barn och år (6 §).

Särskilt barnbidrag utgår längst t. o. m. den månad, under vilken barnet fyller 16 år (4 §).

Bidrag som avses i 5 § utgår ej eller nedsättes efter vad som finnes skäligt, om barnet har inkomst, som ej härrör från barnets eget arbete och som helt eller i mera väsentlig mån kan anses täcka kostnaden för barnets uppehälle eller uppfostran.

Bidrag enligt 6 § reduceras med hänsyn till både barnets och försörjarens inkomst. Barnets egen arbetsinkomst inverkar dock ej alls på bidragets storlek. Underhållsbidrag från någon som enligt lag är skyldig utgiva sådant bidrag samt bidragsförskott skall i sin helhet avdragas å barnbidraget. Annan inkomst som barnet åtnjuter är avdragsfri intill visst årsbelopp, som f. n. är 100 kronor men som enligt beslut av 1952 års riksdag fr. o. m. år 1954 skall höjas till 200 kronor. Det överskjutande inkomstbeloppet avdrages i sin helhet från barnbidraget.

Beträffande inverkan av försörjarens inkomst gäller — här bortses till en början från det nyss under punkt 2) angivna fallet, då fadern åtnjuter folkpension — att barnbidraget f. n. minskas med 25 procent av moderns årsinkomst i vad den överstiger 1 800 kronor och med ytterligare 50 procent (alltså med sammanlagt 75 procent) av inkomsten i vad den överstiger 3 200 kronor. Är modern gift och sammanlever med sin man, minskas barnbidraget med 25 procent av makarnas sammanlagda inkomst i vad den överstiger 2 200 kronor och med ytterligare 50 procent av inkomsten i vad den överstiger 4 600 kronor.

Enligt de föregående år beslutade och fr. o. m. år 1954 gällande bestämmelserna skall den avdragsfria årsinkomsten för den ensamstående modern höjas till 2 400 kronor och för gifta samboende makar till 3 000 kronor. Avdragsfaktorn, d. v. s. den del av den överskjutande inkomsten varmed bidraget reduceras, skall utgöra 25 procent. I visst fall blir avdragsfaktorn emellertid lägre. Om modern åtnjuter änkepension eller hustrutillägg enligt folkpensioneringslagen eller om någon av makarna uppbär tilläggspension enligt samma lag, skall nämligen barnbidraget minskas med blott 10 procent av den del av årsinkomsten, som ej är avdragsfri. Detta sammanhänger därmed att årsinkomsten i dessa fall medför avdrag även å nyssnämnda folkpensionsförmåner med $66\frac{2}{3}$ procent av inkomsten i vad den överstiger för ensamstående 1 400 kronor och för två makar 2 100 kronor. Härigenom blir alltså det sammanlagda inkomst-avdraget å folkpension och särskilt barnbidrag ($10 + 66\frac{2}{3} =$) $76\frac{2}{3}$ procent i dessa inkomstlägen. De avdragsregler, som gäller inom folkpensioneringen, kommer jag närmare att beröra i det följande.

När barnets fader åtnjuter folkpension, sker motsvarande minskning av barnbidraget. Därvid tages hänsyn, om föräldrarna lever samman, till deras sammanlagda årsinkomst och, om de ej sammanlever, till årsinkomsten för den av dem, hos vilken barnet stadigvarande vistas. Är denne gift och sammanlever med sin make, sker minskning med hänsyn till makarnas sammanlagda årsinkomst. Vistas barnet i fall, då föräldrarna ej

sammanlever, icke stadigvarande hos någon av dem, skall bidraget minskas med hänsyn till inkomsten för den av föräldrarna, som har eller senast haft vårdnaden om barnet, eller, om denne är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda inkomst.

Finnes flera till särskilt barnbidrag berättigade barn, sker minskningen med hänsyn till försörjarens inkomst å barnbidragens sammanlagda belopp med lika stort belopp för varje barn. Är den, vars inkomst skall läggas till grund för bidragets beräkning, underhållsskyldig mot barn under 16 år, som icke är berättigat till särskilt barnbidrag, skall vid bestämmandet av avdraget anses som om alla barnen vore bidragsberättigade.

För barn, som adopterats av makar eller av faderns eller moderns make, utgår särskilt barnbidrag under samma förutsättningar, som förut angivits i fråga om barn i äktenskap. För annat adoptivbarn utgår barnbidrag enligt 5 §, då adoptanten avlidit eller vårdnaden om barnet överflyttats till särskilt förordnad förmyndare och barnet ej stadigvarande bor tillsammans med adoptanten. Vidare utgår barnbidrag enligt 6 §, dels då adoptanten eller kvinnlig adoptants make åtnjuter ålderspension, invalidpension eller sjukbidrag enligt folkpensioneringslagen sedan i regel minst två år före adoptionen, och dels då kvinnlig adoptant före eller efter adoptionen ingått äktenskap och mannen avlidit. Förut angiven minskning av barnbidraget på grund av försörjarens inkomst sker med hänsyn till adoptantens årsinkomst eller, om adoptant är gift och sammanlever med sin make, med hänsyn till makarnas sammanlagda årsinkomst (7 §).

Uppskattningen av den inkomst, som skall läggas till grund för beräkning av barnbidraget, sker efter huvudsakligen samma grunder, som gäller inom folkpensioneringen (8 §). Sålunda avses all den inkomst för år räknat, som någon skäligen kan antagas komma att åtnjuta under den närmaste tiden. Såsom inkomst räknas dock icke annan folkpensionsförmån än blindtillägg och ej heller allmänt barnbidrag, bidrag enligt lagen den 26 juli 1947 (nr 531) om bidrag till änkor och änklingar med barn eller understöd, som någon på grund av skyldskap eller svågerlag må vara föranledd utgiva.

Såsom redan berörts utgick under år 1952 dyrtidstillägg å de särskilda barnbidragen. Jämlikt lag den 25 april 1952 (nr 179) utgick sålunda å barnbidrag enligt 5 § tillägg med 35 kronor för envar av månaderna maj, augusti och december 1952 (sammanlagt 105 kronor) och å bidrag enligt 6 § tillägg med 20 kronor för vardera av månaderna maj och augusti samt med 30 kronor för december 1952 (sammanlagt 70 kronor). Tilläggen var icke inkomstprövade.

Såsom framgår av det anförda är de särskilda barnbidragen i flera fall anknutna till folkpensionen. Det torde icke vara erforderligt att i detta sammanhang lämna någon närmare redogörelse för de olika folkpensionsförmånerna. Här om får jag hänvisa till proposition nr 15 med förslag till

lag om höjning av folkpensioner m. m., som enligt beslut tidigare denna dag skall avlåtas till riksdagen. Rörande folkpensioneringens inkomstprövade förmåner — tilläggs pension, änkepension, hustrutillägg och, i förekommande fall, bostadstillägg — må dock anmärkas, att förmånerna minskas med $\frac{5}{10}$ av den pensionsberättigades årsinkomst i vad inkomsten överstiger för gift pensionsberättigad 300 kronor (för makar tillsammans 600 kronor) och för annan pensionsberättigad 400 kronor. Enligt beslut vid 1952 års riksdag skall fr. o. m. år 1954 de avdragsfria beloppen höjas till 750 kronor för gift pensionsberättigad (för makar tillsammans 1 500 kronor) och till 1 000 kronor för annan pensionsberättigad. Minskningen sker därvid med $\frac{1}{3}$ av inkomst mellan 1 000 och 1 400 kronor för ogift och inkomst mellan 1 500 och 2 100 kronor för äkta makar tillsammans samt med $\frac{2}{3}$ av inkomst därutöver.

De särskilda barnbidragens maximibelopp.

De nuvarande maximibeloppen för de särskilda barnbidragen fastställdes år 1947.

Differentieringen av barnbidragsbeloppen går tillbaka till en tidigare motsvarande lag av den 18 juni 1937. Genom denna lag bröts dessa bidrag ut ur den dåvarande folkpensioneringen, och i samband därmed fick även föräldralösa barn, vilka dittills icke varit berättigade därtill, rätt till särskilt barnbidrag. När 1937 års barnbidragslag ersattes med 1947 års lag om särskilda barnbidrag fann man icke anledning frångå differentieringen av bidragen.

Uti en i oktober 1952 inom socialdepartementet upprättad promemoria angående särskilda barnbidrag och andra hjälpformer för ensamstående mödrar har erinrats om att de nuvarande maximibeloppen för nämnda barnbidrag på många håll ligger under fattigvårdsstandard och är avsevärt lägre än de fosterlegor som socialstyrelsen anser motiverade. Utan mycket avsevärda kommunala tillägg till förmånerna kan, framhålles det i promemorian, dessa förmåner icke förslå till försörjning. Det ifrågasattes huruvida ej de särskilda barnbidragens maximibelopp borde fastställas till 600 kronor om året. Ett månatligt högsta belopp om 50 kronor anses ej vara tilltaget i överkant utan anses ligga i närheten av — om också under — riksgenomsnittet för fattigvård och fosterlegor.

I promemorian uttalas den meningen, att det ur sociala synpunkter syntes motiverat att barnbidragen i samtliga fall bestämdes lika till sitt högsta belopp. Det avgörande för bidragets belopp borde vara barnets behov. I praktiken förekomme det icke så sällan, att barn som endast kunde få det lägre bidraget befunde sig i en situation fullt jämförlig med läget för de barn, som åtnjöte det högre bidraget. Bidragen syntes därför

2 — *Bihäng till riksdagens protokoll 1953, 6 saml. 2 avd. Nr 4—5.*

böra avvägas efter barnens behov i förhållande till den av försörjaren ådagalagda förmågan att svara för försörjningen. Ett avsteg från denna regel borde göras beträffande de föräldralösa barnen: eftersom fosterföräldrarna, om sådana funnes, icke hade försörjningsplikt gentemot barnet borde man för deras del ej fråga efter försörjningsförmågan.

Över denna promemoria ha socialstyrelsen och pensionsstyrelsen yttrat sig.

Socialstyrelsen framhåller, att en betydande del av de barn, som f. n. erhåller särskilt barnbidrag, likväl för sin försörjning är beroende av fortlöpande understöd från fattigvården. Bidraget borde därför höjas och frågan härom vore enligt styrelsens mening så angelägen att den för undvikande av ytterligare dröjsmål borde lösas utan att resultatet av änkepensioneringskommitténs arbete avvaktades.

Styrelsen anför vidare att enligt dess mening en höjning av de särskilda barnbidragens maximibelopp till 600 kronor bör anses som ett minimikrav. Med hänsyn till vad som vid styrelsens förut omförmälda utredning framkommit rörande barnkostnadernas storlek framstode en ännu större höjning icke såsom omotiverad. Beloppet 600 kronor syntes även vid en jämförelse med de fosterlegor, som styrelsen ansåge motiverade, vara lågt tilltaget.

Förslaget att slopa den nuvarande differentieringen av de särskilda barnbidragens belopp föranleder ingen erinran från socialstyrelsens sida, därest maximibeloppet fastställes till minst 600 kronor per barn och år.

Pensionsstyrelsen uttalar, att det knappast kan vara välbetänkt att nu ta definitivt ståndpunkt till de särskilda barnbidragens belopp eller att höja det lägre maximibeloppet så kraftigt, som ifrågasatts i promemorian. Man borde först avvakta resultatet av den år 1952 beslutade reformen rörande kommunala bostadstillägg till folkpensioner samt den ifrågasatta höjningen av änkepensioner och änkebidrag till närmare överensstämmelse med ålders- och invalidpensionerna ävensom det aktuella förslaget om en allmän höjning av folkpensionerna. Vid ett definitivt ställningstagande torde även änkepensioneringskommitténs förslag böra beaktas. Den nu föreslagna höjningen av barnbidragens maximibelopp måste för övrigt enligt pensionsstyrelsens uppfattning bygga på helt andra principer och överväganden än år 1947, men rörande dessa nya riktlinjer lämnade promemorian mycket knappa besked. Höjningen torde även i vissa fall medföra, att en familj med särskilda barnbidrag och folkpension finge en inkomst överstigande genomsnittsinkomsten för lägre inkomstagare.

Pensionsstyrelsen anför vidare:

Pensionsstyrelsen anser för sin del, att en höjning av de särskilda barnbidragen i avvaktan på möjlighet till ett slutligt ståndpunktstagande bör genomföras genom en provisorisk lagstiftning vid sidan av den nu-

varande lagen. Eftersom pensionspristalet senast fastställts till 138 och sålunda närmat sig 140, framstår en höjning med omkring 40 procent till 360 kronor såsom utan vidare befogad. Enligt styrelsens mening bör emellertid ytterligare någon höjning av det särskilda barnbidragets lägre maximibelopp vara motiverad även i frågans nuvarande läge. Beloppet synes dock ej böra bestämmas högre än till 420 kronor, vilket belopp skulle medföra en förbättring med 100 kronor i förhållande till vad som utbetalas under innevarande år i form av grundbelopp och dyrtidstillägg.

De i promemorian anförda skälen för att bryta regeln om högre maximibelopp för de föräldralösa barnens barnbidrag finner pensionsstyrelsen ej vara övertygande. Det måste dock antagas, att de kommunala utgifterna för föräldralösa och därmed jämställda barn i genomsnitt vore avsevärt större än för andra barn med särskilt barnbidrag samt att fosterlegor utbetalades för den förra kategorien i mycket större omfattning än för den senare. Mot denna bakgrund framstode det ej såsom utan vidare klart, att de båda barnkategorierna borde jämnställas med avseende å barnbidragets storlek. Pensionsstyrelsen hade emellertid intet att erinra mot att barnbidragets högre maximibelopp genom en provisorisk lagstiftning höjdes från 420 till 600 kronor i enlighet med förslaget.

I det av pensionsstyrelsen berörda, av *änkepensioneringskommittén* avgivna betänkandet (SOU 1952: 36) föreslås bl. a. att änkepensionens och änkebidragets grundbelopp höjes från 600 till 800 kronor per år och indextillägget från 30 till 40 kronor för varje hel mångfald av fem, varmed pensionspristalet överstiger 100, ävensom att maximibeloppen för de särskilda barnbidragen höjes med 80 kronor eller till 500 resp. 330 kronor om året för de två bidragskategorierna. Därjämte föreslås indextillägg å de särskilda barnbidragen med 50 resp. 30 kronor för varje hel mångfald av tio, varmed pensionspristalet överstiger 100.

Änkepensioneringskommitténs förslag har ej ännu hunnit remissbehandlas.

Inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen.

De justeringar i fråga om inkomstprövningen av barnbidragen, som vidtogs i samband med 1952 års ändringar i lagen om särskilda barnbidrag föranleddes av önskemålet att ett visst inkomstbelopp ej alls eller endast i ringa mån skulle medföra samtida avdrag å folkpensionsförmånen och det särskilda barnbidraget.

Under erinran om den sålunda vidtagna samordningen med folkpensioneringens inkomstprövning framhålles i *den inom socialdepartementet upprättade promemorian*, att den avdragsfria inkomsten för ensamstående försörjare blir mycket låg även efter höjningen till 2 400 kronor. Ju högre barnbidragen sattes, desto större anledning hade man emellertid

att överväga en begränsning av bidragsbeloppet uppåt. Med 1954 års inkomstprövningsregler skulle de inkomstbelopp, vid vilka den sista kronan bortföller av ett till 600 kronor per barn förhöjt bidrag, bli 12 000 kronor om året för ensamstående med fyra bidragsberättigade barn och 14 400 kronor, om fem barn funnes. Motsvarande belopp vore 12 600 resp. 15 000 kronor för två makar. Det torde dock — framhålles det vidare — vara ytterst sällsynt, att bidragsberättigade familjer med så många barn nådde upp till dessa inkomstbelopp, vid vilka bidraget för övrigt redan sjunkit till noll. Någon ändring i inkomstprövningen syntes därför knappast befogad. Om bidragen höjdes till 600 kronor, syntes det emellertid ej orimligt att begränsa beloppen så, att bidrag till samma familj ej kunde utgå för mer än fem barn, dvs. att det sammanlagda bidraget bleve högst 3 000 kronor. Därmed skulle den absoluta inkomstgränsen, vid vilken möjlighet att få bidrag upphörde, komma att ligga omkring 15 000 kronor. Det torde då näppeligen komma att inträffa, att någon familj genom särskilt barnbidrag och folkpensionsförmåner finge högre inkomster än lägre inkomsttagare bland normalfamiljer eller att bidrag utginge i inkomstlagen, där behov av bidrag ej kunde anses föreligga.

I sitt yttrande över promemorian uttalar sig *socialstyrelsen* för att inkomstprövningen slopas och hänvisar bland annat till vad styrelsen i samband med 1952 års folkpensionsreform anförde i frågan. Skulle emellertid inkomstprövningen bibehållas finner styrelsen de nuvarande reglerna för denna tills vidare kunna lämnas oförändrade.

Även *pensionsstyrelsen* åberopar vad styrelsen anförde i frågan i samband med 1952 års folkpensionsreform. Enligt styrelsens mening föreläge inga sakliga skäl för att avdragsfaktorn — dvs. den del av inkomsten över det avdragsfria beloppet, som minskade barnbidraget — sattes lägre för detta bidrag än för folkpensionen i andra fall än då dessa förmåner reducerades på samma gång. Styrelsen föreslår därför, att avdragsfaktorn i lagen om särskilda barnbidrag bragtes i överensstämmelse med den som förekomme i folkpensioneringslagen, dock att avdragsfaktorn, när avdrag samtidigt skedde på försörjares folkpension, borde nedsättas eller slopas, så att båda avdragen tillsammans överensstämde med avdraget för ensamstående folkpensionärer. För att vid inkomstökning undvika plötslig minskning av barnbidraget med avsevärt belopp i det ögonblick, då inkomstprövad pensionsförmån bortföller, medan ålderspension eller grundpension kvarstode, borde därjämte föreskrivas, att avdrag i sådant fall endast finge ske i den mån inkomsten överstege inkomstgränsen för rätt till den inkomstprövade pensionsförmånen.

Änkepensioneringskommittén har icke föreslagit någon ändring i de år 1952 antagna reglerna för inkomstprövning av barnbidragen.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Sträng, har i propositionen anfört, bland annat, följande.

Då jag förra året förordade en provisorisk förbättring av de särskilda barnbidragen, utgick jag från att ett förslag till en mera definitiv ordning för förstärkning av dessa barnbidrag skulle framläggas till 1953 års riksdag för att träda i kraft redan under loppet av detta år. När jag nu fullföljer denna avsikt — den omständigheten att änkepensioneringskommitténs förslag ej ännu kunnat bli föremål för ett definitivt ställningstagande synes mig ej utgöra hinder därför — och förordar en höjning av de särskilda barnbidragen, anser jag, att höjningen icke främst bör ta sikte på en indexmässig framräkning av beloppen med hänsyn till levnadskostnadernas utveckling utan i stället bör anpassas efter vad som kan anses motsvara det verkliga behovet för ifrågavarande barnkategorier. Vid en bedömning ur denna synpunkt kan man enligt min mening icke komma under ett månatligt högsta bidrag av 50 kronor, när det gäller genomsnittsbehovet för barn i åldern upp till 16 år. Socialstyrelsen anser visserligen, att ett högre belopp ej är omotiverat, om man ser till den utredning rörande barnkostnaderna som styrelsen verkställt samt till fosterlegornas storlek. När jag likväl funnit mig böra stanna för ett maximibelopp av 600 kronor per barn och år, beror detta, bortsett från statsfinansiella skäl, därpå att bidraget ej får sättas så högt, att det gynnar ifrågavarande barnkategorier framför barn i normala självförsörjande familjer med låga inkomster.

Då jag vid avvägningen av det särskilda barnbidragets belopp utgått från barnets behov har detta skett med den förutsättningen, att barnet ej erhåller något understöd från den som har försörjningsplikt i förhållande till barnet. Avseende har med andra ord icke fästs vid om barnet har någon försörjare eller icke. Beloppet avser alltså såväl de föräldralösa barnen som de övriga barnkategorier, som är bidragsberättigade. Emellertid måste det förhållandet att de senare har båda eller den ene av föräldrarna i livet, som kan draga försorg om barnet, böra verka reducerande på barnbidragets storlek, enär behovet av understöd från det allmänna då blir mindre. Denna inverkan bör dock enligt min mening icke komma till uttryck däri att olika grundbelopp fastställs för föräldralösa och för andra barn, utan endast i så måtto, att försörjarens förmåga att svara för försörjningen inverkar minskande på bidraget i det speciella fallet. Försörjningsförmågan synes därvid endast kunna mätas genom hänsynstagande till den försörjningsskyldiges ekonomi. Barnbidraget bör med andra ord, där försörjare finnes, vara inkomstprövat med hänsyn till försörjarens inkomst.

Jag föreslår alltså, att maximibeloppet lika för alla bidragsberättigade

barn fastställes till 600 kronor om året och anser vidare att inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen bör bibehållas.

Däremot bör enligt min mening reglerna för inkomstprövningen i vad avser försörjarens inkomst jämkas.

Med den väsentliga höjning av barnbidragen, som nu föreslås, skulle de år 1952 beslutade avdragsreglerna medföra, att barnbidrag kunde komma att utgå i inkomstlägen, där behov av sådana bidrag näppeligen kan anses föreligga. Att med anledning därav införa en begränsning i fråga om det antal barnbidrag, som kan utgå till en och samma familj, finner jag i likhet med socialstyrelsen dock ej böra ifrågakomma. I stället bör man enligt min mening överväga att återinföra en höjning av avdragsfaktorn i högre inkomstlägen. Därvid synes det naturligt att för folkpensionärer med barnbidrag söka åstadkomma en så nära samordning som möjligt med folkpensioneringslagens inkomstprövningsregler, helst så att avdraget å summan av barnbidrag och inkomstprövad folkpension överensstämmer med dessa regler. Avdrag å själva barnbidraget skulle därvid kunna inskränkas till sådana inkomstlägen där den inkomstprövade folkpensionsförmånen helt bortfallit. Därmed vinnes nämligen den fördelen, att det ej bereder några svårigheter att ange barnbidragets belopp, exempelvis när bidraget skall utbetalas till annan än försörjaren eller då vederbörande kommuns andel i kostnaderna för barnbidragen skall uträknas. Med utgångspunkt härifrån föreslår jag därför, att avdragsregeln för de särskilda barnbidragen i de fall, då försörjaren är berättigad till folkpensionsförmån, utformas så att minskningen av barnbidraget sker enligt folkpensioneringslagens motsvarande regler, dock att hänsyn endast skall tagas till försörjarens inkomst i vad den överstiger det belopp, som föranleder helt bortfall av inkomstprövad pensionsförmån. Givetvis måste även beräkningen av försörjarens inkomst i sådant fall helt följa folkpensioneringslagens bestämmelser. En gift försörjares inkomst skall alltså i regel uppskattas till hälften av makarnas gemensamma inkomst. Motsvarande gäller då ogift försörjare sammanlever med annan under äktenskapsliknande förhållanden.

Särskilda barnbidrag kan utgå även till den som uppbär änkebidrag, vilket inkomstprövas med tillämpning av folkpensioneringslagens bestämmelser. Vad nyss sagts rörande barnbidrag till folkpensionär bör sålunda även äga tillämpning i de fall, då försörjaren är berättigad till änkebidrag.

Jag behandlar därefter de fall, då försörjaren icke åtnjuter folkpension eller änkebidrag. Här är man givetvis ej bunden vid några hänsyn till folkpensioneringslagens avdragsregler. Emellertid torde det vara en fördel om man även här kan nå viss likformighet med de nyss föreslagna inkomstprövningsreglerna. Jag vill därför föreslå, att liksom inom folkpensioneringen avdragsfaktorn för ett visst inkomstintervall ovanför det avdrags-

fria beloppet sättes till $33\frac{1}{3}$ procent för att vid högre inkomst höjas till $66\frac{2}{3}$ procent. Det avdragsfria beloppet bör däremot icke sättas lika lågt som i fråga om folkpensionerna. En lämplig avvägning synes vara, att 2 400 kronor om året göres avdragsfria för en ensamstående försörjare och att övergången till den högre avdragsfaktorn sker vid 3 300 kronor om året. Det förra beloppet, som motsvarar den avdragsfria inkomsten enligt de år 1952 antagna nya reglerna, ligger ungefär vid den inkomstgräns, vid vilken en änkepensionär utan bostadstillägg förlorar sista delen av sin folkpensionsförmån och får börja vidkännas minskning å särskilt barnbidrag. För två äkta makar förordar jag, att den avdragsfria årsinkomsten fastställs till 3 000 kronor och att den högre avdragsfaktorn börjar tillämpas vid en gemensam inkomst av 4 200 kronor. De föreslagna avdragsreglerna medför, att rätten till särskilt barnbidrag för 1, 2, 3, 4 och 5 barn bortfaller vid en årsinkomst för ensamstående försörjare av resp. 3 750, 4 650, 5 550, 6 450 och 7 350 kronor per år. Motsvarande övre inkomstgränser blir för två makar resp. 4 500, 5 400, 6 300, 7 200 och 8 100 kronor om året. Härvidlag bör beaktas att antalet fall, då barnbidrag utgår till en familj med flera barn och familjen når upp till de inkomstbelopp som här angivits, är ytterligt begränsat. Vidare bör observeras att dessa inkomstbelopp anger den gräns då bidraget sjunkit till noll.

Man erhåller sålunda två i vissa avseenden skiljaktiga skalor för avdragen på grund av försörjarens inkomst; vilken av dem som skall tillämpas beror av huruvida försörjaren uppbär eller icke uppbär folkpension eller änkebidrag. Avdragen å de särskilda barnbidragen blir icke lika stora i de båda fallen, bl. a. beroende på det förhållandet att barnbidraget till folkpensionsberättigad försörjare reduceras först sedan den till sin storlek mycket växlande inkomstprövade folkpensionen helt bortfallit. För en försörjare med änkepension, vilken förmån ju är helt inkomstprövad, inträffar minskningen av barnbidraget först sedan hon på grund av sina inkomster ej längre är berättigad till sådan pension. För att den ökning av inkomsten, som medfört bortfallet av änkepensionen, ej skall föranleda en stark reduktion av barnbidraget genom att avdragsskalan för folkpensionärer då avlöses av skalan för icke folkpensionärer bör den förra skalan bibehållas i detta fall och sålunda göras tillämplig även på sådan försörjare, som endast på grund av inkomstprövningen går miste om folkpension. Motsvarande gäller i fråga om änkebidragen.

Någon ändring i reglerna om avdrag med hänsyn till barnets inkomst synes icke nu vara påkallad.

Med hänsyn till den betydande höjning av de särskilda barnbidragen, som jag nu förordat, synes mig frågan om införande av indexreglerade tillägg till bidragen kunna anstå till dess slutlig ställning tages till änkepensioneringskommitténs förslag.

Höjningen av de särskilda barnbidragen bör träda i kraft snarast möjligt, och jag förordar att de nya beloppen utgår fr. o. m. den 1 juli 1953. Med hänsyn till att förslaget genomförande ej synes behöva föranleda omräkning av den inkomst, som ligger till grund för bidragets beräkning i mer än ett tämligen begränsat antal ärenden bör det ur administrativa synpunkter ej föreligga hinder för att de höjda beloppen börjar utgå fr. o. m. halvårsskiftet.

Den föreslagna ändringen av avdragsreglerna för särskilt barnbidrag till försörjare med folkpension medför att för övergångstiden den 1 juli—den 31 december 1953 den nuvarande låga avdragsfria inkomsten inom folkpensioneringen, 400 kronor för ensamstående och 600 kronor för två makar, blir tillämplig för barnbidraget. För att förebygga att av dylik anledning utgående barnbidrag efter omräkning enligt de nya reglerna i något fall skulle komma att understiga nuvarande belopp bör genom en övergångsbestämmelse tillses att vederbörande bibehållas vid sitt nuvarande barnbidrag. Bestämmelsen härom torde böra utformas så, att den blir tillämplig även där ändringen av avdrags- och inkomstberäkningsreglerna i något annat specialfall skulle ge till resultat att barnbidraget ej komme att uppgå till minst nuvarande belopp. För andra halvåret 1953 bör även iakttagas, att vid inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen hänsyn ej tages till de särskilda bostadstilläggen till folkpension, enär dessa ej följa de i folkpensioneringslagen angivna avdragsreglerna.

Motionerna I:359 och II:439.

I motionerna påtalas det förhållandet att i lagen om särskilda barnbidrag änklings barn icke likställts med änkers. Motionärerna anföra, bland annat:

Inom den sociala lagstiftningen finnes en tydlig tendens att åstadkomma fullständig jämställdhet mellan man och kvinna. Men inom barnpensioneringen och i fråga om dennas fortsättning, de särskilda barnbidragen, har bidragsgivningen begränsats till änkor med barn. En dylik åtskillnad mellan änkor och änklings barn ger prägeln av en nedvärdering av hustruns insatser som husmor eller förvärvsarbetande och kan redan av allmänt principiella skäl men även av psykologiska skäl ej anses rimlig.

Motionärerna hemställa »att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 36 måtte besluta, att lagen om särskilda barnbidrag till änkers och invaliders barn m. fl. måtte få vidgad tillämpning i så måtto, att den kommer att omfatta även änklings barn, samt att hithörande anslag måtte höjas i erforderlig utsträckning».

Frågan om bidrag till änklings barn har bedömts jämsides med spørgsmålet om bidrag till barn i äktenskap, där modern är invalid.

1934 års barnpensionerings-sakkunniga, vilkas betänkande (SOU 1936: 6) låg till grund för 1937 års lag i ämnet, anförde bland annat:

Obestridligt är att makans och moderns bortgång ofta medför ekonomiska svårigheter för mannen och barnen, icke blott då hon i livstiden genom förvärvsarbete lämnat tillskott till det gemensamma hushållet, utan även då hennes arbete varit förlagt uteslutande till hemmet. Särskilt värdefullt är givetvis hustruns arbete i hemmet under barnens första uppväxtår. Ur ekonomisk synpunkt kan emellertid hustruns frånfalle i regel icke tillmätas samma betydelse som mannens, och även om en änklings efter hustruns död kan få svårigheter för sina barns vård, torde han i allmänhet kunna anskaffa nödig hjälp i hemmet utan att därför behöva det allmännas stöd. Som ovan framhållits, måste en samhällelig understödsverksamhet av nu ifrågakommande slag inskränkas till sådana fall, där hjälpbehovet i regel är särskilt framträdande, och de övertväganden, för vilka nu redogjorts, hava med hänsyn härtill lett de sakkunniga till den uppfattningen att understöd av den karaktär det här gäller icke bör tillförsäkras barn till arbetsföra änklings. Beträffande denna fråga bör även beaktas, att ett i lag garanterat understöd i vissa fall skulle kunna komma att försvaga faderns eget intresse för barnens försörjning.

Vidkommande spørsmålet om bidrag till barn, vars moder är invalid, yttrade de sakkunniga:

Är mannen arbetsduglig men hustrun invalid, torde visserligen ofta svårigheten att försörja barnen vara betydande och måhända icke sällan större än för en arbetsduglig änklings, som lättare torde kunna erhålla hjälp i hemmet. Så länge mannen, vilken i regel måste anses såsom huvudförsörjare, är arbetsföra, hava emellertid de sakkunniga, ehuru med tvekan, ansett sig icke kunna förorda att barnbidrag i sådana fall skall utgå.

Statsmakterna följde de sakkunnigas förslag och begränsade rätten till barnbidrag på sätt fortfarande gäller.

Förslag till lag om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn förelades 1947 års riksdag genom propositionen nr 288. Till grund för propositionen låg bland annat ett av socialvårdskommittén avgivet betänkande med förslag till lag om särskilda barnbidrag m. m. (SOU 1947:21).

Beträffande frågan om särskilt barnbidrag till änklings barn och till barn i familjer där hustrun är invalid anförde *socialvårdskommittén* i betänkandet bland annat följande:

Enligt socialvårdskommitténs uppfattning bör man vid bedömandet av förevarande spørsmål göra skillnad mellan å ena sidan det hjälpbehov, som har sin grund i att faderns inkomster icke räcka till barnens försörjning ens om modern lever och är arbetsföra, och å andra sidan det som föranledes av de genom hustruns frånfalle eller invaliditet ökade kostnaderna för skötseln av hemmet och barnen. Så som lagstiftningen om barnbidrag är upplagd måste den med nödvändighet begränsas att avse fall där särskilda omständigheter föreligga, vilka regelmässigt påkalla understöd från det allmänna och klart avgränsa det föreliggande behovet från understödsbehov i allmänhet. Vid denna gränsdragning måste man utgå från att de gifta männen i regel ha förvärvsarbete, de gifta kvinnorna ej, och att sålunda famil-

jerna i allmänhet leva på männens arbetsinkomst. Om man hänförde fall där mannens arbetsinkomst icke är tillräcklig för familjens försörjning under lagen om barnbidrag, skulle denna helt ändra karaktär. I dylika fall bör hjälpen såsom hittills utgå efter individuell behovsprövning. Rätt till barnbidrag bör således icke föreligga då såväl fadern som modern leva och äro arbetsföra. Då en moder som icke har förvärvsarbete dör eller blir invalid, förändras den ekonomiska situationen för familjen endast såtillvida att kostnaderna för skötseln av hemmet och barnen kunna bli större än tidigare därigenom att moderns arbetskraft måste ersättas med lejd. (Det bortses från de särskilda kostnaderna för vården av modern, om hon är invalid.) Detta bör icke medföra, att det understödsbehov, som förelåg redan då modern levde respektive var arbetsför och då måste fyllas genom hjälp efter individuell behovsprövning, täckes genom understöd i normaliserad form. En annan sak är att genom moderns frånfalle eller invaliditet uppkommit ett nytt understödsbehov. Att fylla detta genom att göra barnen berättigade till barnbidrag finner emellertid kommittén icke lämpligt. Barnbidragen äro ej alls avpassade för ändamålet. Då endast ett barn finnes, avses barnbidrag enligt kommitténs förslag skola utgå med högst 300 kronor för år, vilket uppenbarligen oftast är otillräckligt för att täcka merkostnaden för hemhjälp. Om barnantalet är stort, kan summan av barnbidragen uppgå till belopp som överstiger sagda merkostnad. Att vid bestämmandet av barnbidragens belopp taga hänsyn till dylika omständigheter torde ej låta sig göra. Om man därför vill bereda hjälp i fall varom här är fråga, torde man böra söka lösningen efter andra linjer.

Socialvårdskommittén fann icke skäl föreslå, att särskilt barnbidrag skulle utgå till änklings barn eller till barn i familjer, där hustrun är invalid. Kommittén var emellertid icke enhällig i denna del. En av kommitténs ledamöter, *generaldirektören Höjer*, var skiljaktig och ansåg, att lagen om särskilda barnbidrag borde utvidgas till att avse även bidrag till gifta invalida kvinnors och änklings barn. Höjer anförde bland annat:

Vår familjerättsliga lagstiftning gör ingen åtskillnad mellan makarna. Att mannen alltjämt i de flesta fall är huvudförsörjaren avspeglar sig sålunda icke i lagstiftningen, i vilken det endast talas om den ene maken och den andre maken. Ett likartat betraktelsesätt har under 1946 av statsmakterna anlagts inom tvenne områden av socialförsäkringen, nämligen sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen.

Det i propositionen nr 288 framlagda förslaget till lag om särskilda barnbidrag innehöll icke någon bestämmelse om att barn till änklings och till gifta invalida kvinnor skulle bli berättigade till särskilt barnbidrag.

Sammansatt stats- och andra lagutskott, som behandlade propositionen nr 288, yttrade i sitt över propositionen avgivna utlåtande nr 5 beträffande frågan om särskilt barnbidrag till barn, vars moder avlidit:

Enligt 6 § 1 mom. första stycket 1. i den föreslagna lagen utgår allmänt barnbidrag för barn, vars fader avlidit. För barn, vars moder avlidit, utgår däremot icke särskilt barnbidrag. Den svenska familjerättsliga lagstiftningen gör ingen åtskillnad mellan makarna. Att mannen i de flesta fall är

huvudförsörjaren återspeglar sig icke i lagstiftningen. Rent principiellt måste det därför vara riktigt att barn, vars moder avlidit, i bidragshänseende skola vara likställda med barn, vars fader avlidit. Särskilda barnbidrag till barn, vars moder avlidit, skulle emellertid i den praktiska tillämpningen kunna leda till egendomliga konsekvenser. Det skulle bliva nödvändigt att låta det särskilda barnbidraget utgå även om den efterlevande fadern gifter om sig. Detta skulle få till följd att en man, som gift om sig efter sin första hustrus död, skulle kunna uppbära särskilt barnbidrag till sina och sin första hustrus barn, vilket han icke kunnat göra så länge hans första hustru levde. Det torde därför vara ofrånkomligt att undantaga barn, vars moder avlidit, från rätten till särskilt barnbidrag.

Vid 1948 års riksdag yrkades i motionerna I: 123 och II: 320 utvidgning av lagens tillämplighet. Andra lagutskottet, vars utlåtande nr 23 godkändes av riksdagen, yttrade bland annat:

Enligt 1947 års lag om särskilda barnbidrag äro barn till änklingar uteslutna från rätten till särskilt barnbidrag. Barn vars fader avlidit kunna erhålla särskilt barnbidrag. Rent principiellt måste en sådan skillnad vara felaktig, och även sakligt torde skillnaden vara svår att försvara. Änklings barn kunna befinna sig i en ekonomiskt sett lika bekymmersam ställning som barn vars fader avlidit.

På utskottets hemställan begärde riksdagen att Kungl. Maj:t ville låta föranstalta om en utredning angående sådan ändring av lagen om särskilda barnbidrag till änkors och invaliders m. fl. barn att änklings barn i bidragshänseende bleve likställda med änkors barn samt att Kungl. Maj:t måtte för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde för-
anleda.

Den av riksdagen begärda utredningen uppdrogs åt *änkepensioneringskommittén*, vilken i sitt betänkande om stöd åt änkor och vissa andra ensamstående kvinnor m. m. (SOU 1952:36) framlagt sina synpunkter på frågan om införande av särskilda barnbidrag till änklings barn.

Kommittén redogör inledningsvis för de familjerättsliga reglerna om makars underhållsskyldighet mot varandra och mot barn samt anför vidare bland annat:

Enligt änkepensioneringskommitténs mening kan av dessa regler ej följa att barn, vars moder avlidit, skall med avseende å rätt till särskilt barnbidrag principiellt vara likställt med barn, vars fader avlidit. Det har över huvud taget ej funnits någon anledning att i den familjerättsliga lagstiftningen utmärka, att man och hustru vanligen fullgöra underhållsskyldigheten mot varandra och mot barnen på olika sätt eller att mannen i allmänhet har större kontanta inkomster än hustrun. Syftet med lagstiftningen har icke varit att beskriva rådande förhållanden utan att lämna regler som kunna tillämpas i varje uppkommande situation. Om en av makarna dör och på grund därav uppstår behov av understöd till barnens

underhåll, bör naturligtvis samhället träda emellan. Beträffande formen för denna hjälpverksamhet torde innehållet i den familjerättsliga lagstiftningen icke ha någon som helst betydelse.

Såsom skäl för likställighet emellan änklings och änkas barn med avseende å rätt till särskilt barnbidrag har vidare åberopats, att man och hustru i den 1946 antagna sjukförsäkringslagen skulle ha principiellt likställts i fråga om rätt till familjetillägg till sjukpenning.

Liksom sjukförsäkringslagen utgår lagstiftningen om särskilda barnbidrag från att det är mannen som vanligen är huvudförsörjare. I alla de fall då han är det kan sägas råda överensstämmelse mellan »principerna» inom sjukförsäkringslagen och inom barnbidragslagstiftningen. Bli'r mannen sjuk, skall utgå maketillägg och efter barnantal beräknat barntillägg till hans sjukpenning. Bli'r han oförmögen till arbete eller dör han, kunna barnen erhålla särskilda barnbidrag. Bli'r hustrun sjuk eller arbetsoförmögen eller dör hon, utgår ingendera av dessa förmåner. Om däremot hustrun är huvudförsörjare råder ej någon parallellitet mellan reglerna i sjukförsäkringslagen och i lagen om särskilda barnbidrag. Hon skall vid sjukdom kunna erhålla make- och barntillägg till sin sjukpenning. Bli'r hon arbetsoförmögen eller avlider hon, kunna särskilda barnbidrag ej utgå. Att av det sätt på vilket sjukförsäkringslagen utformats dra slutsatsen, att änklings barn principiellt bör erhålla rätt till särskilt barnbidrag, även då mannen under hustruns livstid varit familjens huvudförsörjare, är emellertid icke möjligt.

Även lagstiftningen om make- och barntillägg inom arbetslöshetsförsäkringen har åberopats som stöd för införande av barnbidrag åt änklings barn. Ehuru makar äro likställda i fråga om rätt till make- och barntillägg till daghjälp enligt arbetslöshetsförsäkringen, är det svårt att inse, att detta förhållande kan ha någon betydelse beträffande utformningen av lagstiftningen om särskilda barnbidrag. I det stora flertalet fall är det ju endast mannen som har förvärvsarbete och som därför över huvud taget kan vara ansluten till arbetslöshetskassa. Det förhållandet att förvärvsarbetande hustrur, som äro medlemmar i sådan kassa, vid arbetslöshet kunna erhålla barntillägg till daghjälp, lär ej kunna tagas till intäkt för krav på att barn till änkring i princip skall vara berättigat till särskilt barnbidrag, även om modern ej haft förvärvsarbete.

Vad ovan anförts torde ge vid handen att det med hänsyn till lagstiftningens enhetlighet ej finnes någon anledning att utsträcka bestämmelserna om särskilda barnbidrag till att omfatta jämväl barn till änkringar.

Vad beträffar de sakliga skäl, som kunna anföras för och emot den ifrågasatta utsträckningen, ansluter sig änkepensioneringskommittén i huvudsak till socialvårdskommitténs ovan redovisade yttrande.

Änkepensioneringskommittén anför slutligen:

Naturligtvis kan det te sig orättvist att en änkring med inkomst, vid vilken en änka är berättigad till barnbidrag, ej kan erhålla sådant. Men denna anmärkning kan göras ej blott i förhållande till änkringen utan även i förhållande till de familjer med båda makarna i livet som ha samma inkomst. Om mannen är arbetsför, kunna ej heller dessa komma i åtnjutande av barnbidrag. Under sådana förhållanden synas rättvisesympunkter knappast

kunna åberopas såsom skäl för barnbidrag åt änklings barn. Betydelsen av den nu berörda anmärkningen torde för övrigt ej vara stor, då flertalet änkor ha avsevärt lägre inkomster än änklingsarna.

Kommittén har således ej funnit skäl föreslå att barnbidrag skall kunna utgå åt arbetsför änklings barn. Vad beträffar frågorna om barnbidrag åt gift invalid moders barn samt om bidragsförskott å moders underhållsbidrag ansluter sig kommittén till vad socialvårdskommittén yttrat.

Anslag.

Anslaget Särskilda barnbidrag till änkers och invaliders barn m. m. är för innevarande budgetår upptaget med 9 300 000 kronor.

Pensionsstyrelsen har beräknat de totala kostnaderna för de särskilda barnbidragen samt änke- och änklingsbidragen till 12,4 milj. kronor inberäknat en ökning på 0,3 milj. kronor, som härleder sig från de fr. o. m. 1954 års ingång gällande avdragsreglerna. Kommunernas andel i kostnaderna för dessa förmåner beräknas till sammanlagt 4,45 milj. kronor och den på statsverket belöpande andelen av kostnaderna för budgetåret 1953/54 till 8 milj. kronor.

Departementschefen har i statsverkspropositionen anfört:

I annat sammanhang föreslår jag denna dag, att maximibeloppet för särskilda barnbidrag höjes från 320 resp. 525 kronor för år, inberäknat det dyrtidstillägg som utgått 1952, till 600 kronor utan kategoriklyvning. Den på staten fallande kostnadsökningen med anledning härav har uppskattats till ca 6 000 000 kronor under nästa budgetår. Vidare föreslår jag, i annat sammanhang, att den höjning av folkpensionerna som jag nämnt vid behandlingen i det föregående av anslaget till Bidrag till folkpensioner m. m., skall gälla också bidragen till änkor och änklings barn. Kostnadsökningen för staten på grund av sistnämnda förslag torde kunna uppskattas till ca 500 000 kronor. Då jag icke har något att erinra mot pensionsstyrelsens beräkning av kostnaderna enligt nu gällande grunder under ifrågasvarande anslag, bör medelsbehovet för nästa budgetår sålunda beräknas till (8 000 000 + 6 000 000 + 500 000) 14 500 000 kronor.

Utskottet.

Fjolårets förbättring av de särskilda barnbidragen medelst dyrtidstillägg var avsedd som ett provisorium under det löpande året. Tilläggen utgingo å bidraget till de föräldralösa barnen, 420 kronor, med sammanlagt 105 kronor och å bidraget till de faderlösa och med dem jämställda barnen, 250 kronor, med tillhoppa 70 kronor. Ehuru en förhöjning av bidragen även i fortsättningen ansågs oundgänglig, fann riksdagen sig icke då böra uttala sig om hur dyrtidskompensationen borde utformas för framtiden.

Det nu framlagda förslaget innebär en uppräknings av bidragens maximibelopp för båda de i lagen nämnda barnkategorierna till 600 kronor. Förhöjningen bör bedömas mot bakgrunden av de stegrade kostnader, som uppfostran och vård av barn föra med sig. Enligt uppgifter från socialstyrelsen ha fosterlegornas storlek i genomsnitt under 1950, till vilket år de senaste statistiska uppgifterna hänföra sig, utgjort efter viss åldersgruppning av barnen 52—54 kronor. Styrelsens beräkningar av de ersättningar, som må anses skäligen när det gäller vård och fostran av barn i enskilda hem, ligga avsevärt högre. Det är enligt utskottets mening värdefullt, att man vid den framräkning som skett icke varit beroende av indexutvecklingen utan sökt anpassa barnbidragens övre gräns efter det verkliga behovet.

Vid bedömningen av var maximigränsen för barnbidragens belopp bör sättas har utskottet även haft att taga ställning till propositionens förslag att den hittills upprätthållna differentieringen av beloppen för de skilda kategorierna barn slopas. Det gemensamma maximibeloppet har motiverats med, bland annat, att avvägningen av beloppet skett med utgångspunkt från barnets behov och med den förutsättningen, att barnet ej erhöle något understöd från den som hade försörjningsplikt mot barnet. Avseende hade med andra ord icke fästs vid om barnet hade någon försörjare eller icke. Utskottet anser det även från de angivna utgångspunkterna följdriktigt att jämställa de båda barngrupperna beträffande maximeringen av bidragen. Visserligen är det — såsom pensionsstyrelsen framhållit — obestriddligen så, att de kommunala utgifterna för föräldralösa och därmed jämställda barn i genomsnitt äro större än för andra barn med särskilt barnbidrag samt att fosterlegor utbetalas för den förra kategorien i större omfattning än för den senare. Emellertid kunna faderlösa och med dem jämställda barn befinna sig i sådan belägenhet, att man här rättvisligen icke bör göra åtskillnad mellan dem och de barn, som nu äga uppbära det högre barnbidraget. Genom att bibehålla inkomstprövning av barnbidraget med hänsyn till försörjares inkomst torde den reduktion av bidraget komma till stånd, som kan betingas av att barn försörjas av båda eller den ene av föräldrarna. Utskottet ansluter sig sålunda till den ståndpunkt, som departementschefen intagit i frågan.

En avvägning av det gemensamma maximibidraget till 600 kronor synes lämplig.

Det förslag till mildare avdragsregler för inkomstprövningen av de särskilda barnbidragen, som riksdagen förra året antog, grundades i huvudsak på folkpensionsrevisionens beräkningar med utgångspunkt bland annat från ett bidragsbelopp å 250 kronor. Såsom departementschefen utvecklade motiverar den nu föreslagna uppräknings av bidragsbeloppet en jämkning av de då antagna reglerna. Utskottet har intet att erinra mot förslaget att återgå till bestämmelser om en skärpt avdragsfaktor i högre inkomstlägen.

Den överensstämmelse, som vunnits med folkpensioneringslagens inkomstprövningsregler, synes innebära fördelar och bör godtagas.

Den i motionerna I: 359 och II: 439 upptagna frågan om särskilda barnbidrag till änklings barn bör bedömas i samband med förslaget om sådant bidrag till barn i äktenskap, där modern är invalid. Riksdagen har tidigare haft detta problem före och senast 1948 intagit en kritisk ståndpunkt gentemot den åtskillnad mellan änkor och änklingar respektive gifta invalida fäder och gifta invalida mödrar, som lagen upprätthåller. Den utredning av frågan, som riksdagen då begärde, har verkställts av änke-pensioneringskommittén. Kommittén har redovisat sina synpunkter på problemet i sitt i november 1952 avgivna betänkande om stöd åt änkor och vissa andra ensamstående kvinnor, och betänkandet övervägs för närvarande inom socialdepartementet. Utskottet anser icke lämpligt att riksdagen på detta stadium av frågans behandling ingår på saklig prövning av densamma.

Beträffande anslagsfrågan har utskottet intet att erinra mot de beräkningar, som under punkten 95, bilaga 7, i statsverkspropositionen redovisas för där gjort anslagsyrkande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 36 framlagda förslaget till lag angående ändring i lagen den 26 juli 1947 (nr 530) om särskilda barnbidrag till än-kors och invaliders m. fl. barn;

B. att riksdagen måtte till *Särskilda barnbidrag till än-kors och invaliders barn m. m.* för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 14 500 000 kronor;

C. att motionerna I: 359 och II: 439 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 mars 1953.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från s t a t s u t s k o t t e t: herrar Iwar Anderson, Bergh, Erik Svedberg, Rubbestad, fröken Elmén och fru Ericsson i Luleå;

från a n d r a l a g u t s k o t t e t: herrar Norman, Sten, fru ar Svenson och Johansson i Norrköping, herr Hagård samt fru Sandström.